

בן עיר שהלך לכרך

א. המשנה

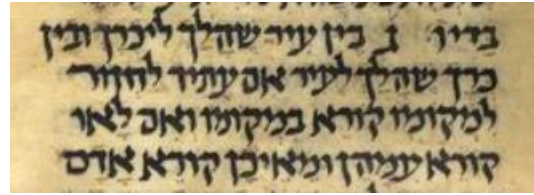
1. משנה מגילה פ"ב מ"ג. ראו את נוסח המשנה בכ"י קויפמן ובדפוסי המשנה ובבבלי מגילה יט..
2. מה פירוש "אם עתיד לחזור למקומו" ? מתי ? היכן הוא קורא ?

ב. סוגיות התלמודים

1. ירושלמי מגילה פ"ב ה"ג, עמ' 759, שו' 33-30. (פרשנות הירושלמי – הערת הראב"ד בכתוב שם; מבוא לנוסח המשנה עמ' 63).
2. בבלי מגילה יט. "אמר רבא... תני קורא עמהן".
3. עיינו היטב ברש"י ד"ה אבל אין עתיד; ר"ח ד"ה אמר רבא.
4. רי"ף, ו. ברב אלפס, "בן עיר שהלך לכרך... נקרא מוקף".
5. רז"ה במאור הקטן, ובהשגות הראב"ד ובמלחמת השם. שימו לב לפרשנות הראשונים לירושלמי.
6. רא"ש פ"ב ה"ג. יסוד דבריו דומה לדברי הראב"ד, אולם שימו לב למח' ביניהם בדין בן עיר שהיה בכרך בליל י"ד וחזר לעיר בי"ד.
7. רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"י (להרחבה – דיון רחב בכסף משנה).
8. סכמו:
  - מהם הצמתים הטקסטואליים שהולידו את השיטות השונות?
  - נסחו באופן למדני את יסוד השיטות השונות.
  - שו"ע או"ח סימן תרפ"ח ס"ה ובמ"ב.
  - הר צבי או"ח חלק ב סימן קכח.

משנה מסכת מגילה פרק ב משנה ג – נוסח הדפוס
בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן.

משנה מגילה פ"ב מ"ג כתב יד קויפמן

תלמוד ירושלמי מסכת מגילה פרק ב הלכה ג'

5
ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר,
בן עיר שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם?
אמר רבי יודן: לית כאן בן עיר שהלך לכרך,
ותניי דבית רבי כן: בן כרך שהלך לעיר.
10
אמר רבי יוסי: אית' כאן - בעתיד להשתקע עמהן.

כתוב שם – השגות הראב"ד על הרז"ה

ובירושלמי גרסי' ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר, בן עיר שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם, וא"ר יודן לית
כאן בן עיר שהלך לכרך. וצ"ל דלא גרסי' כמקומו בכ"ף אלא במקומו בכי"ת, ולפי הגמ' שלנו הוא בכ"ף.

מבוא לנוסח המשנה עמ' 63

ה) מגילה פ"ב מ"ג: בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד
לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן.

כמקומו| דינ וב Fol 567 וה (והוגה מן ב - ב). לו פ ק ומבינ מ (והוגה) ודין

ורייח: במקומו (ועי' להלן בהערה).

ירוש' שם, עג ע"א (בד"ו-עג ע"א וע"ב): ניחא בן כרך שהלך לעיר, שזמנו מאוחר. בן
עיר שהלך לכרך, ואין זמנו מוקדם. אמר רבי יודן לית כאן בן עיר שהלך לכרך. ותניי
ד בית רבי כן בן כרך שהלך לעיר. אמר רבי יוסי אית' ¹ כאן בעתיד להשתקע עמהן.
רבי יודן מוחק ממשנתנו "בן עיר שהלך לכרך", מפני שבן עיר קורא בליל י"ד,
ואין לשון "אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו", מתאים יפה לזה ². ובאמת שנו דבי
רבי בביריתא שלהם רק "בן כרך שהלך לעיר". אבל רבי יוסי אומר שאין צורך למחוק "בן
עיר שהלך לכרך", מפני שאין פירושו של "אם עתיד לחזור" – שעתיד לחזור למקומו
לפורים זה (ועי' בבלי י"א א. רי"ף, המאירי ומלחמות), אלא שפירושו שאין הוא עתיד
להשתקע בכרך. "בן עיר שהלך לכרך" שדעתו להשתקע שם קורא אפוא בס"ג, ואם לאו
קורא "כמקומו".

15

מגילה י"ט ע"א כ"י קולומביה 141

אמ' רבה: לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי ארבעה עשר, אבל אם אינו עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר קורא
עמהן.

אמ' רבה: מנא אמינא לה?

20
דכת' 'על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות'.

מיכדי, כתיב 'היהודים הפרזים'.

'היושבים בערי {בערי} הפרזות' למא לי?

הא קא משמע לן, דפרוז בן יומו נקרא פרוז.

אשכחן פרוז, מוקף מנא לן?

25
+<01מ>דפרוז בן יומו נקרא פרוז, מוקף בן יומו נקרא מוקף.

רש"י מסכת מגילה דף י"ט עמוד א

לא שנו - דבן כרך שהלך לעיר ועתיד לחזור למקומו קורא בחמשה עשר ולא בארבעה עשר.

אלא שעתיד לחזור בליל ארבעה עשר - אם קודם עמוד השחר יצא מן העיר, הוא דקתני שאינו צריך לקרות עמהן
בלילי ארבעה עשר, אף על פי שעודנו שם, הואיל וביום לא יהיה שם - אין זה אפילו פרוז בן יומו.

30
אבל אין עתיד - לצאת משם בלילה, דהשתא הוי פרוז לאותו יום אף על פי שעתיד לחזור למחר ליום (אחר) [מסורת
הש"ס: [[אחר]]] - נקרא פרוז, וקורא עמהן בין בלילי ארבעה עשר בין בארבעה עשר, והוא הדין לבן עיר שהלך

¹ כך נוסחת הסוגייה ברבנו חננאל; בכ"י ליידין הנוסח הוא "אוף".

לכרך, אם עתיד לחזור בלילי **חמשה עשר**, שלא יהא שם ביום חמשה עשר - לא הוי מוקף ליומו, וקורא בארבעה עשר כחובת מקומו ואף על פי שהוא בכרך, אבל אין עתיד לחזור בלילי חמשה עשר - אין צריך לקרותה בארבעה עשר, וממתין וקורא עמהן, אף על פי שסופו לחזור לאחר זמן.

פירוש ר"ח מגילה יט ע"א 35

אמר רבא לא שנו בן כרך שהלך לעיר קורא כמקומו אלא שעתיד לחזור בלילי י"ד ונודמן לו ונתעכב לו ולא חזר קורא בט"ו כבני מקומו. אבל אינו עתיד לחזור בלילי י"ד קורא עמהם דכתיב 'על כן היהודים הפרזים'. למה לי עוד 'היושבים בערי הפרזות'? לא בא אלא ללמד דפרוז בן יומו קרוי פרוז. וכן מוקף בן יומו קרוי מוקף. ירושלמי - ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר, בן עיר שהלך לכרך שזמנו מוקדם, למה שנינו 'אם עתיד לחזור', הרי חזר, ואם לאו נעשה מוקף? אמר ר' יודן לית כאן בן עיר שהלך לכרך. אמר ר' יוסי אית כאן בשעתיד להשתקע וכו', נתברר הפירוש שפירשנו.

רי"ף מסכת מגילה דף ו עמוד א

בן עיר שהלך לכרך

אמר רבא: לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי י"ד ונתעכב ולא חזר אבל אם אינו עתיד לחזור בלילי י"ד קורא עמהם דכתי' היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות מכדי היהודים הפרזים כתיב למה לי למכתב היושבים בערי הפרזות אלא הא קמ"ל.

המאור הקטן שם

ולא נתבררו לנו דבריו בזה, מאי עתיד ומאי נתעכב? אם חזר חזר, ואם לא חזר לא חזר, ועכוב בזה מאן דכר שמיה?

כתוב שם - השגות הראב"ד על הרז"ה

מי שלא הבין ולא ידע יתמה על פי הרב ז"ל, והוא האמת ואתרוייהו קאי רבא, דפשטא דמילתא ופרוז בן יומו וכו' ומוקף בן יומו דאמר' על יום י"ד קאמר שאם הוא מוקף באותו יום פרח ממנו תורת פרוז,

ואם הוא פרוז דינו כפרוז, הלכך אם הוא בן כרך שהלך לעיר והיה בדעתו לצאת משם בלילי י"ד דהייהו קודם שהאיר המזרח, והכי פירשו לה בירושלמי, אע"פ שנתעכב שם שלא הזדמן לו דרכו ומאונס נשאר שם, הרי הוא כמוקף וקורא בט"ו כמקומו ואינו חייב לקרותה עמהם, ואם לא היה בדעתו לצאת משם קודם האיר המזרח ובשעת חיוב מגילה של בני העיר לא היה בדעתו לצאת משם הרי הוא פרוז וקורא עמהם אע"פ שהוא פרוז ליומו ותו לא. ואם היה בן עיר שהלך לכרך ועתיד לחזור למקומו בלילי י"ד, דהיינו קודם שהאיר המזרח, קורא שם כמקומו אע"פ שנתעכב שם מאונס, ואם לאו הרי הוא כמוקף אע"פ שאינו אלא ליומו ואינו קורא ב"ד. ואם מתעכב עמהם עד הערב קורא עמהם. ובודאי צריך להתעכב ולקרות עמהם שכבר נעשה מוקף ביום י"ד, דבי"ד הדבר תלוי, דמ'פרזי' נפקא לה לבן יומו והא בן י"ד.

ובירושלמי גרסי' ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר, בן עיר שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם, וא"ר יודן לית כאן בן עיר שהלך לכרך. וצ"ל דלא גרסי' כמקומו בכ"ף אלא במקומו בכי"ת, ולפי הגמ' שלנו הוא בכ"ף.

רמב"ן במלחמת השם

... ומה שכתוב בהלכות בן עיר שהלך לכרך פיסקא דמתני' היא...

רא"ש מסכת מגילה פרק ב סימן ג 65

ומיהו לישנא דהש"ס משמע דרבא קאי אכולה מתני' וכן מוכח בירושלמי ויש ליישב דברי רבא אכולה מתני' וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל ארבעה עשר ומקצת היום שהוא זמן קריאתה של בני העיר וחלה עליו חובת קריאתן כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לכרך ועמד שם עד מקצת יום י"ד כיון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו אינו עמהם נסתלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל עם בני הכרך להתחייב בזמן קריאתן וקרינן ביה מוקף בן יומו כיון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונסתלק מעליו חובת מקומו הקוראים ביום י"ד וקרינן ביה מוקף בן יומו ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו.

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה י

בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם,

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפח סעיף ה 75

בן עיר שהלך לכרך, או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם.

ביאור הלכה סימן תרפח ד"ה * בן עיר

בן עיר שהלך לכרך וכו' - סעיף זה רבו פארותיו מאוד עיין בפמ"ג ובשאר אחרונים והעתקתי במ"ב רק שיטת רש"י שהסכימו עליה הרבה ראשונים וגם זה בקיצור נמרץ ומ"מ למעשה אני מבקש מהקורא שלא יסמוך עלי

לענין ברכה ויעיין בפמ"ג ועיין בש"ג ובביאור הגר"א שהעתיקו דברי הירושלמי לדינא שבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו והלך לו לכרך נתחייב כאן וכאן:

משנה ברורה סימן תרפח ט"ק יב

בן עיר שהלך לכרך וכו' - סעיף זה הוא לשון הרמב"ם ומפני שרבים מתקשים בסעיף הזה מוכרח אני להרחיב הדבור קצת ונבארו כפי מה שפירושו והמגיד והכסף משנה וכן משמע מהגר"א. וצריכין אנו לידע שלשה דברים:

85

(א) דאם הוא שייך לערי הפרוזות אפילו יום אחד קרוי פרוז וקורא בי"ד וכן אם הוא שייך למוקפין אפילו יום אחד קרוי מוקף וקורא בט"ו

(ב) זמן קריאה הוא העיקר ביום וכיון שהיה בערי הפרוזות בהתחלת היום י"ד קורא בי"ד וכן כה"ג לענין מוקפין ביום ט"ו

90

(ג) זמן קריאה שכותב המחבר היינו זמן קריאת המקום שהוא בו עתה לא זמן שיצא משם. ועתה נבאר את הסעיף כסדר בכל פרט בפני עצמו.

בן עיר שהלך לכרך אם היה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ר"ל בזמן קריאה של ט"ו דהיינו משהאיר היום לא יהיה שם כי יחזור משם קודם אור היום אף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להתעכב שם גם על יום ט"ו מ"מ אינו נקרא בשם מוקף וקורא ביום י"ד בהיותו בכרך אבל אם בעת נסיעתו לא היה בדעתו לחזור מן הכרך אלא לאחר זמן הקריאה דהיינו בבקר של ט"ו שאז כבר הוא זמן הקריאה אז חל עליו שם מוקף וקורא עמהן ביום ט"ו ואפילו אם אח"כ חזר לעירו ביום ט"ו קורא שם אם לא קרא מתחלה בכרך.

95

ועתה נבאר הסעיף לענין אופן השני דהיינו בן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו בזמן קריאה דהיינו שיחזור משם בליל י"ד קודם שיאיר היום דהוא זמן קריאה ואף שלבסוף היה שנתעכב ולא חזר קוראו כמקומו דהיינו ביום ט"ו אבל אם לא היה בדעתו בעת נסיעתו לחזור משם רק לאחר זמן קריאה דהוא ביום י"ד בבוקר חל עליו חובת הקריאה של העיר

100

וזה שאמר המחבר קורא עם אנשי המקום אשר הוא שם [וע"כ אף שחזר באותו יום ובא לכרך צריך לקרוא באותו יום י"ד דהוא נקרא פרוז בן יומן] וכתב הט"ז דכ"ז דוקא אם היה שם בעיר בתחלת היום אבל אם חזר למקומו שהוא כרך קודם היום לא מועיל מה שחשב מתחלה להיות בעיר בעת קריאת העיר:

שו"ת הר צבי אור"ח ב סימן קכח

105

תקציר הלכות מוקפים ופרוזים שנתבררו להלכה בסימנים הקודמים.

א. היוצא מירושלים קודם ימי הפורים לעיר אחרת. אם חזר לירושלים אפילו בליל י"ד אדר קודם שהאיר היום, אין לו דין פרזי כלל, וקורא את המגילה רק בט"ו אדר לילה ויום כאנשי ירושלים ואינו קורא את המגילה בליל י"ד אדר אע"פ שעדיין הוא נמצא מחוץ לירושלים.

110

ב. אם חזר לירושלים ביום י"ד אדר אחרי שהאיר היום אם לא היה לו החלטה מוקדמת לחזור קודם יום י"ד, חל עליו דין פרזי וחייב בקריאת המגילה ביום י"ד אע"פ שהוא נמצא בירושלים.

ג. היוצא מירושלם בליל י"ד ודעתו לחזור בליל ט"ו, שהוא חייב לקרוא את המגילה בי"ד לילה ויום. כשחזר בירושלים בליל ט"ו מתחייב בקריאת המגילה שנית, אע"פ שכבר קרא ביום י"ד מתחייב שוב בט"ו כדין מוקף ובן כרך.

115

ד. היוצא מירושלים והיה בדעתו שלא להתעכב חוץ לירושלים ביום י"ד אלא לחזור לירושלים בליל י"ד קודם שהאיר היום ולבסוף נאנס ונתעכב שלא לרצונו גם ביום י"ד או גם ביום ט"ו תליא בפלוגתא דרבוותא אי יש לו דין פרזי או דין מוקף ולכן חייב במגילה ביום י"ד לילה ויום אבל לא יכרך ברכות המגילה וגם הקורא שכבר יצא יד"ח לא יכרך בשבילו.

120

ה. אם חזר לירושלים ליל ט"ו קודם שהאיר היום חייב במגילה ובברכה.

125

ו. אם נתעכב בעיר שמחוץ לירושלים שני הימים י"ד וגם ט"ו מכיון שבעת נסיעתו עד תחלת ליל י"ד היה בדעתו לחזור לירושלים קודם אור הבקר בי"ד מתחייב במגילה שני הימים לילה ויום / ויום / אבל אינו מברך לא בי"ד ולא בט"ו.

ז. היוצא מירושלים בליל י"ד קודם שהאיר היום ע"מ לחזור לירושלים בליל ט"ו, חייב בקריאת המגילה ביום י"ד.

130

ח. אם חזר לירושלים בליל ט"ו מתחייב גם בט"ו לילה ויום כדין בן כרך.

ט. אם חזר לירושלים ביום ט"ו בבקר פטור מקריאת המגילה של יום ט"ו כדין פרזי.

135

- י. היוצא מירושלים ביום י"ד אחרי שהאיר היום וחוזר בליל ט"ו לירושלים פטור ממגילה ביום י"ד וחייב ביום ט"ו כדין מוקף.
- יא. היוצא מירושלים ביום י"ד בבקר וחוזר לירושלם ביום ט"ו בבקר לדעת כמה מהראשונים חוששין לו לביטול מצות מגילה לגמרי שמה לא נתחייב לא ביום י"ד ולא ביום ט"ו. 140
- יב. בן עיר אחרת שהוא אורח בירושלים וחוזר לעירו ביום י"ד אחרי שהאיר היום פליגי הראשונים אי יש לו דין מוקף בן יומו, ולכן חייב במגילה בי"ד לילה ויום אבל לא יברך בעצמו וכן הדין אם יוצא מירושלים לחזור לעירו בליל ט"ו. ואם חזר ביום ט"ו נעשה ודאי מוקף וקורא בט"ו אף לאחר שחזר לעירו. 145
- יג. בן עיר אחרת שהוא אורח בירושלם ובליל י"ד אדר קודם שהאיר היום חוזר לעירו חייב במגילה בי"ד אדר לילה ויום וקורא את המגילה בליל י"ד אע"פ שהוא עדיין בירושלים, ואע"פ שבעת יציאתו מביתו היה דעתו להתעכב בירושלים ביום י"ד אדר וגם בט"ו, מ"מ דינו כפרזי, ואם חזר בירושלים ביום י"ד או בליל ט"ו אדר נתבאר לעיל אות י"ב. 150
- יד. אם חוזר מירושלים ביום ט"ו בבקר אם בשעת נסיעתו לירושלים היה בדעתו לצאת מירושלים יום ט"ו בבקר חייב במגילה ביום ט"ו ואף לאחר שחזר לעירו קורא שם בברכה. אך אם לא היה בדעתו להתעכב בירושלים עד יום ט"ו ונתעכב שמה שלא לרצונו הוי ספק מוקף וקורא בט"ו בלא ברכה. 155
- טו. בן עיר אחרת שיוצא מעירו ביום י"ד בבקר ובא לירושלים להתעכב שמה גם ביום ט"ו חייב במגילה ביום י"ד וקורא בברכה אף בירושלים אבל ביום ט"ו יש חילוק בדבר אם הוא בן ירושלם והיה אורח בעיר אחרת וחזר לירושלם ביום י"ד בבקר חייב בי"ד וחייב שנית גם בט"ו כדין מוקף, אבל אם הוא בן עיר אחרת שבא לירושלים ביום י"ד להתעכב גם בט"ו לא חל עליו דין מוקף ואינו חייב אלא ביום י"ד לבד. 160
- טז. בן עיר אחרת שבא לירושלים ביום י"ד ע"מ להתעכב שמה ביום ט"ו ולא קרא את המגילה ביום י"ד חייב במגילה ביום ט"ו. 165
- יז. בן עיר אחרת שבא לירושלים בליל י"ד, אם דעתו להתעכב בירושלים גם ביום ט"ו בבקר דינו כמוקף וחיובו רק בט"ו, אבל אם חוזר ביום י"ד לעירו הוי ספק, ולכן חייב להשאיר בירושלים בט"ו כדי שיהא חיובו ודאי ביום ט"ו לחוד, ואם יחזור בליל ט"ו קורא בשני הימים בלי ברכה. 170
- יח. בן עיר אחרת שבא לירושלים ביום י"ד שחיובו הוא רק ביום י"ד, אינו יכול להוציא את בני ירושלים בקריאתו. וכן בן ירושלים שבא לעיר אחרת ע"מ לחזור בליל י"ד אינו מוציא את בני העיר בקריאתו ובדיעבד יצאו. 175
- יט. בן ירושלים היוצא בי"ד אדר לעיר אחרת, אם הליכתו מירושלים היא מתוך הכרח לצאת ממנה ביום זה דוקא ושלא יחזור קודם אור הבקר ביום ט"ו, קורא את המגילה ביום י"ד אדר בברכותיה וכמו שיתבאר. 180
- כ. אם קורא את המגילה בירושלים קודם צאתו לדרך, צריך לקרותה הוא בעצמו בפני עשרה אע"פ שהם אינם יוצאים בקריאה זו, ואם אין לו עשרה קורא בלי ברכה.
- כא. ואם הקריאה היא כשהוא נמצא בעיר אחרת, מצוה לקרותה בפני עשרה ואם אין לו עשרה מברך אף בלי עשרה, ובן עיר אחרת יכול להוציא שם במקרא מגילה ובברכותיה.
- כב. הנוסע והיוצא לדרך מירושלים בליל י"ד או ביומו, והנסיעה היא לו הכרחית ואין לו מגילה בדרכו, קורא הוא לעצמו ביום י"ד בירושלים לילה ויום, ובעשרה, ויכול לברך על קריאתה, ובאין לו עשרה קוראה בלי ברכה.
- כג. אם יוצא לדרך מירושלים או מעיר אחרת ביום י"ג אדר או ביום י"ב או ביום י"א אדר ואין לו מגילה בדרכו, קורא אותה ביום נסיעתו בלי ברכה.